

Ірина Єрко

Основні показники розвитку сфери відпочинку та оздоровлення населення Волинської області

Узагальнено й доповнено показники розвитку сфери відпочинку та оздоровлення населення Волинської області, які визначають розвиток туристично-рекреаційного комплексу регіону. Схарактеризовано діяльність основних закладів сфери відпочинку та оздоровлення області, наведено їх площу, середньооблікову кількість штатних працівників, показники фінансової діяльності, динаміку фактично проведених ліжко-днів, кількість оздоровлених. Досліджено кількість іноземних громадян, які скористалися волинськими оздоровницями. Проаналізовано мисливсько-рибальський відпочинок, який користується особливою популярністю. Запропоновано низку заходів щодо поліпшення розвитку закладів сфери відпочинку та оздоровлення на території Волинської області, а саме: потрібно відрегулювати фінансово-економічну діяльність; збільшити обсяг державної підтримки; удосконалити нормативно-правове забезпечення; проводити активну інвестиційну політику та кредитування; відновити матеріально-технічне забезпечення закладів; забезпечити постійне підвищення кваліфікації персоналу.

Ключові слова: сфера відпочинку та оздоровлення, пансіонат, туристична база, база відпочинку, мисливство, рибальство.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сфера відпочинку та оздоровлення – важлива складова частина туристично-рекреаційного комплексу регіону. Позитивні тенденції її розвитку призведуть до покращення фінансово-економічної діяльності регіону та збільшенню кількості іноземних туристів. Засоби розміщування – це будь-які об'єкти, у яких регулярно або час від часу надають послуги для ночівлі. Вони поділяються на колективні та індивідуальні, у свою чергу, колективні – на готелі й аналогічні засоби розміщення, інші колективні засоби розміщення та спеціалізовані [5]. Поширений вид колективних засобів розміщення на території Волинської області – заклади відпочинку, а саме: пансіонати відпочинку, бази відпочинку, туристичні бази, студентські табори. Усі ці заклади функціонують у складі різних відомств. Оздоровлення в них відбувається сезонно (три – чотири місяці на рік). Ці заклади мають просте обладнання, значною мірою через відсутність коштів на їх утримання у відомств, на балансах яких вони закріплені, і максимальне використання рекреаційних ресурсів. Тому всі ці питання потребують наукового аналізу.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблеми розвитку сфери відпочинку та оздоровлення широко висвітлені в публікаціях вітчизняних науковців. Зокрема, Н. Ведмідь аналізує базові параметри розвитку санаторно-курортних підприємств та оздоровлення загалом. О. О. Колесник досліджує проблемні питання ефективності роботи оздоровчих закладів України, а Л. М. Черчик розглядає заклади відпочинку та оздоровлення як складову частину інфраструктури рекреаційної галузі Волинської області [3]. Упродовж останнього часу відсутній докладний аналіз розвитку сфери відпочинку та оздоровлення регіону, що й визначає мету цієї статті.

Основні завдання статті:

- дослідити особливості розвитку закладів відпочинку та оздоровлення;
- виділити їх кількість у Волинській області;
- проаналізувати й запропонувати напрями їхнього подальшого розвитку на території Волинської області.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На території Волинської області розміщено 106 закладів відпочинку, або 93 % від загальної кількості спеціалізованих та інших закладів розміщення. Починаючи із 2009-го, кількість баз відпочинку зросла на 19 одиниць й у 2013 р. становила 74 заклади (з них чотири належать фізичним особам-підприємцям), турбаз і студентських таборів – на дев'ять одиниць й у 2013 р. їх нараховувалося 31 (із них чотири належать фізичним особам-підприємцям) (табл. 1).

Унаслідок політичних і соціально-економічних змін у державі на території Волинської області не працювало впродовж 2013 р. 12 баз відпочинку та інших закладів відпочинку, які належать юридичним особам.

Таблиця 1

Динаміка закладів відпочинку Волинської області*

Заклади відпочинку	2000	2004/2005	2005/2006	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2012	2013
Бази та інші заклади відпочинку	72	56	71	57	55	68	67	74
у них місць	2468	1985	2076	1900	1859	2123	2269	2504
Пансіонати відпочинку	–	–	–	1	1	1	1	1
у них ліжок	–	–	–	510	374	374	374	374
Туристичні бази, студентські літні табори	14	3	3	7	10	22	21	31
у них місць (ліжок)	329	129	123	837	1120	268	261	571

* Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

За місцем розташування заклади відпочинку розміщуються нерівномірно по території області (табл. 2): на природоохоронних територіях – 59 закладів відпочинку (з них – один пансіонат відпочинку, 44 бази відпочинку та 15 турбаз і студентських таборів), решта – на інших оздоровчих місцевостях.

Таблиця 2

Заклади відпочинку Волинської області у 2013 р. [1]

Адміністративна одиниця	Бази відпочинку, інші заклади відпочинку			Пансіонат відпочинку			Туристичні бази, студентські табори		
	кількість закладів	у них ліжок/місць	обслужено прийжджних	кількість закладів	у них ліжок/місць	обслужено прийжджних	кількість закладів	у них ліжок/місць	обслужено прийжджних
Волинська область	74	2504	12701	1	374	3970	31	571	8826
м. Луцьк	–	–	–	–	–	–	2	18	235
м. Володимир-Волинський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
м. Ковель	–	–	–	–	–	–	4	50	2545
м. Нововолинськ	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Райони									
Володимир-Волинський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Горохівський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Іваничівський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Камінь-Каширський	2	60	202	–	–	–	–	–	–
Ківерцівський	–	–	–	–	–	–	1	11	70
Ковельський	–	–	–	–	–	–	3	17	1748
Локачинський	–	–	–	–	–	–	1	13	142
Луцький	–	–	–	–	–	–	1	8	374
Любешівський	–	–	–	–	–	–	1	11	403
Любомльський	–	–	–	–	–	–	1	12	74
Маневицький	2	31	27	–	–	–	–	–	–
Ратнівський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Рожищенський	–	–	–	–	–	–	1	6	786
Старовижівський	24	479	2226	–	–	–	–	–	–
Турійський	3	154	520	–	–	–	1	10	420
Шацький	43	1780	9726	1	374	3970	15	415	2029

Заклади відпочинку на території Волинської області розміщені нерівномірно. Найбільша їх кількість у Шацькому (58) та Старовижівському (24) районах. Ліжковий фонд закладів відпочинку 2013 р. складав 3449 ліжок, що на 684 ліжка більше, ніж у 2010–2011 рр. Найбільша місткість закладів відпочинку в Шацькому, Турійському, Старовижівському районах. Загальна житлова площа кімнат закладів відпочинку Волинської області становить 21 111 м² (для порівняння: у Рівненській – 12 326 м², Чернівецькій областях – 7607 м²) [1].

Єдиний в області пансіонат відпочинку «Шацькі озера» розміщений на березі прекрасного й неповторного Світязя, серед соснового бору. Житлові корпуси з номерами на дві–три особи з усіма

зручностями розраховані на 374 місця. У пансіонаті функціонують їдальня, кафе, бари, відеозала, сауна, кінотеатр, бібліотека, тенісно-більярдний зал, спортивні й танцювальний майданчики, пункт прокату туристського та спортивного спорядження, пошта, крамниці, автостоянка, пляж, ринок. Відпочивають тут індивідуально й сімейні туристи, проводять оздоровчі та спортивні табори для дітей тощо [4].

Відпочинок у закладах Волинської області залежить від компетентного персоналу. Загальна середньооблікова кількість штатних працівників у закладах відпочинку області 2013 р. склала 207 осіб (із яких 114 – жінки), що на 138 осіб більше, ніж у Рівненській, на 67 – у Чернівецькій областях. Загальна кількість позаштатних працівників – 59 осіб та 29 неоплачуваних працівників (власники, засновники підприємства та члени їхніх сімей).

Щодо показників фінансово-господарської діяльності закладів відпочинку Волинської області, то вони наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Основні показники фінансово-господарської діяльності закладів відпочинку Волинської області, 2013 р., тис. грн *

Показник	Бази відпочинку, інші заклади відпочинку	Пансіонат відпочинку	Туристські бази, студентські табори
Доходи від наданих послуг, усього, юридичні особи	3249,5	1471	3341,1
Фізичні особи – підприємці	532,1	–	2500,4
у тому числі			
від продажу номерів (плата за проживання)	795,6	1016	115,2
від додаткових послуг, що не входять у вартість номера	325,3	243	–
Від реалізації путівок	1596,5	212	725,5
Операційні витрати, усього тис. грн	4961,6	1440	868
у тому числі			
матеріальні витрати	1032,6	445	474,1
оплата праці	1686,6	323	218,4
відрахування на соціальні заходи	546,1	118	80
відрахування на амортизацію	838,8	320	–
інші операційні витрати	857,5	234	95,5
Інші витрати	188,9	–	–

* Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Загальна вартість перебування всіх розміщених осіб у закладах відпочинку Волинської області у 2013 р. становила 8243,3 тис. грн (бази та інші заклади відпочинку – 3653,3 тис., пансіонат відпочинку – 1693,4 тис., туристичні бази та студентські табори – 2896,6 тис. грн) (табл. 4).

Таблиця 4

Основні показники діяльності закладів відпочинку Волинської області у 2013 р.*

Показник	Бази відпочинку, інші заклади відпочинку	Пансіонат відпочинку	Туристські бази, студентські табори
Кількість ночівель, проведених заселеними особами, одиниць (ліжко-днів для спеціалізованих засобів розміщування), усього	65 571	16 934	21 437
діти у віці 0–17 років	9341	1380	792
Іноземці	30	436	1 431
Середня тривалість перебування, усього	5,2	4,3	2,4
діти у віці 0–17 років	5,3	4	3,2
Іноземці	3	2,7	1,5
Фактичні витрати на один ліжко-день (людино-день) у середньому за рік, грн	55,7	100,0	135,1
Загальна вартість перебування всіх заселених у закладах осіб протягом року, тис. грн	3653,3	1693,4	2896,6

* Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Фактичні витрати на один ліжко-день (людино-день) перебування в закладах відпочинку найбільші на турбазах і студентських таборах – 135,1 грн, а найменші на базах відпочинку – 55,7 грн. Кількість фактично проведених ліжко-днів (людино-днів) на місяць максимального розгортання 2013 р. становила 2878 на базах та в інших закладах відпочинку й пансіонатах відпочинку [2].

Загальна кількість осіб, які відпочивали у Волинській області 2013 р. в пансіонатах відпочинку, на базах відпочинку та в інших закладах відпочинку, становить 15 067 осіб (з яких 3970 – у пансіонатах відпочинку), із яких оздоровлені впродовж тривалого часу 11 321 осіб (1990 – у пансіонатах відпочинку), упродовж одного-двох днів – 3746 (980 – у пансіонатах відпочинку). Упродовж червня–серпня 2013 р. у регіоні на базах відпочинку та в інших закладах відпочинку перебувало 14 551 осіб (із яких 3970 у пансіонатах відпочинку). Кількість фактично проведених ліжко-днів у закладах відпочинку Волинської області становить 103 942 (для порівняння: у Рівненській області 21 242, Чернівецькій – 19 150) [2].

Велика кількість іноземних громадян відпочивали в закладах відпочинку Волинської області 2013 р., а саме: 1110 осіб (із яких на базах відпочинку – 10, пансіонатах відпочинку – 162, туристичних базах і студентських таборах – 938), а у 2009 р. – 215 осіб.

Особливою популярністю користується мисливсько-рибальський відпочинок. Мисливство – вид спеціального використання тваринного світу через добування мисливських тварин, які перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах у межах мисливських угідь. Мисливські угіддя – ділянки суші та водного простору, на яких перебувають або можуть перебувати мисливські тварини і які передані належним чином у користування для ведення мисливського господарства [3].

Мисливство на Волині має давні й міцні традиції. Питома вага цього заняття в господарській системі, розміри й способи мисливства склалися історично й залежали від багатьох чинників. Насамперед цьому сприяли природно-кліматичні та географічні умови: у лісах водилося чимало дичини, у ріках – видри та бобри. В області мисливський процес організовує обласна рада Українського товариства мисливців та рибалок, членами якого на 1 січня 2014 р. було 6014 осіб (табл. 5).

Таблиця 5

Розподіл членів Українського товариства мисливців і рибалок по території Волинської області в 1996 та 2014 рр.*

Районні й міські ради УТМР	Рік			
	1996		2014	
	Мисливці	рибалки	мисливці	рибалки
Володимир-Волинська	564	27	287	5
Горохівська	827	–	–	–
Іваничівська	454	35	320	8
Камінь-Каширська	527	–	290	–
Ківерцівська	810	–	428	–
Ковельська	1217	20	911	4
Локачинська	362	31	149	–
Луцька районна	831	–	891	–
Любешівська	404	–	98	–
Любомльська	838	–	489	–
Маневицька	384	1	77	–
Ратнівська	551	–	126	–
Рожищенська	720	5	419	–
Старовижівська	504	–	370	–
Турійська	700	7	–	–
Шацька	296	–	231	–
Луцька міська	1111	93	634	1
Нововолинська	421	30	179	–
Великоосницька	96	–	34	–
Усього	11 317	249	5933	18

* Складено за даними Волинської обласної ради Українського товариства мисливців і рибалок.

Мисливство на території області дозволено в 50 мисливських господарствах (загальна площа 1577,5 га). Кількість мисливських тварин становить 347,5 тис. голів (у т. ч.: копитні тварини – 13,4 тис. голів, хутрові звірі – 73,3 тис., перната дичина – 260,8 тис. шт.) (табл. 6).

Кількість мисливських господарств, порівняно з 2000 р., збільшилася на 14 одиниць, але площа мисливських угідь зменшилася на 4 га (табл. 7).

Рибальство – приватна або промислова ловля риби та інших водних тварин. Упродовж століть воно було для людини одним із головних способів здобуття їжі. Рибальство й сьогодні – одна з найулюбленіших розваг і популярних видів спорту. На території Волинської області функціонує федерація рибного спорту, яка проводить змагання з ловлі різних видів риби.

Найзавзятіші рибалки – члени Товариства мисливців і рибалок, яке має у своєму підпорядкуванні на території області два ставки та один розподільник в Іваничівському районі.

Таблиця 6

Динаміка ведення мисливського господарства на території Волинської області у 2000–2013 рр. *

Показник	Рік				
	2000	2005	2010	2012	2013
Кількість мисливських господарств	36	38	42	39	50
Площа мисливських угідь на кінець року, тис. га	1581,5	1583,7	1575,1	1562,5	1577,5
у тому числі					
охоплених мисливським упорядкуванням	1312	896,9	1454,5	1533,3	1274,7
Кількість працівників, зайнятих у мисливському господарстві, осіб	215	218	206	224	245
Кількість мисливських тварин, тис. голів					
копитні тварини	8,9	11,2	12,1	13,1	13,4
хутрові звірі	64,9	71,9	70,7	69,9	73,3
перната дичина, тис. шт.	185,6	217,7	244	250,8	260,8
Витрати на ведення мисливського господарства у фактичних цінах, тис. грн	805,2	1959,3	6468,8	6795,9	7886
у тому числі на охорону, відтворення, облік диких тварин, упорядкування мисливських угідь, тис. грн	223,9	598,7	2319,2	2606,6	3074,9

* Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Таблиця 7

Динаміка площі мисливських угідь, наданих у користування підприємствам, організаціям у 2000–2014 рр. *

Адміністративна одиниця	Рік				
	2000	2005	2010	2012	2013
Волинська область	1581,5	1583,7	1575,1	1562,5	1577,5
м. Луцьк	87,4	87,4	100,0	134,7	137,1
м. Ковель	114,1	114,1	120,5	114,1	114,8
м. Володимир-Волинський	–	–	16,2	87,6	68,8
Райони					
Володимир-Волинський	95,6	95,6	73,9	–	14,2
Горохівський	92,2	92,2	85,6	84,0	90,5
Іваничівський	38,7	38,7	47,6	38,7	44,9
Камінь-Каширський	139,2	139,2	144,9	139,3	144,2
Ківерцівський	123,2	120,4	103,1	120,4	120,4
Локачинський	34,3	34,3	34,3	34,3	34,3
Луцький	–	–	–	–	4,3
Любешівський	133,8	120,3	120,3	120,3	119,2
Любомльський	113,3	113,3	113,3	113,3	113,3
Маневицький	177,2	195,7	195,6	150,2	142,4
Ратнівський	107,6	107,6	101,9	107,6	107,6
Рожищенський	73,9	73,9	73,9	74,0	74,0
Старовижівський	87,2	87,2	87,2	87,2	87,2
Турійський	98,8	98,8	98,8	98,8	102,3
Шацький	65,0	65,0	58,0	58,0	58,0

* Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Фінансова діяльність Волинської облради УТМР за три роки діяльності дещо змінилася (табл. 8).

Таблиця 8

Витрати на ведення мисливського господарства й надходження від експлуатації мисливських угідь Волинської облради УТМР у 2010 та 2013 рр., грн *

Найменування	Роки	
	2010	2013
Загальні витрати на ведення мисливського господарства	2 037 900	2 236 105
– заробітна плата працівників, зайнятих у мисливському господарстві	1 002 594	1 289 568
– витрати на охорону відтворення та облік диких тварин, упорядкування мисливських угідь	566 665	799 689
у тому числі		
– облік диких тварин	122 606	20 205
– охорона диких тварин та боротьба з браконьерством		153 569
– біотехнічні заходи зі збереження та відтворення мисливських тварин	444 059	625 915
Надходження від ведення мисливського господарства	652 347	983 039

* Складено за даними Волинської обласної ради Українського товариства мисливців і рибалок.

Щороку зростає кількість штатних працівників, зайнятих у мисливському господарстві (табл. 9). 2013 р. найбільше їх було в Ківерцівському та Старовижівському районах.

Таблиця 9

Динаміка кількості працівників, зайнятих у мисливському господарстві Волинської області *

Адміністративна одиниця	Рік				
	2000	2005	2010	2012	2013
Волинська область	215	218	206	224	245
м. Луцьк	16	11	13	31	33
м. Ковель	13	14	17	17	18
м. Володимир-Волинський	–	–	7	6	5
	Райони				
Володимир-Волинський	9	16	5	–	4
Горохівський	21	8	6	7	7
Іваничівський	3	4	8	6	9
Камінь-Каширський	10	11	12	17	21
Ківерцівський	38	36	27	27	28
Локачинський	2	3	2	4	4
Луцький	–	–	–	–	3
Любешівський	9	10	9	15	14
Любомльський	10	11	9	16	16
Маневицький	31	41	33	13	14
Ратнівський	8	9	12	11	11
Рожищенський	4	3	5	8	8
Старовижівський	22	21	21	23	23
Турійський	9	9	9	14	17
Шацький	10	11	11	9	10

* Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Діяльність Волинської облради УТМР залежить від наявної кількості кваліфікованого персоналу, кількість якого за останні три роки зросла на 35 осіб. Так, 2010 р. їх налічувалося 70 осіб (із них два мисливствознавці та 65 штатних егерів), а 2013-го – 105 осіб (із них три мисливствознавці та 102 штатних егерів).

На території області відстрілюють такі види мисливських тварин – козуля, кабан, дикий кролик тощо. Основні види риб, які виловлюють рибалки: у ставках – карась, короп; в озерах – лящ, плотва, окунь, карась, щука; на річках – плотва, окунь, щука, короп та ін. Організація мисливсько-рибальського відпочинку короткотривала (один-два дні).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, під час дослідження проаналізовано показники розвитку сфери відпочинку та оздоровлення Волинської області й для її подальшого розвитку потрібно відрегулювати фінансово-економічну діяльність; збільшити обсяг державної підтримки; удосконалити нормативно-правове забезпечення; проводити активну інвестиційну політику

та кредитування; відновити матеріально-технічне забезпечення закладів; забезпечити постійне підвищення кваліфікації персоналу. У подальшому планується дослідити фактори, які стримують розвиток сфери відпочинку та оздоровлення населення Волинської області й знайти шляхи їх удосконалення.

Джерела та література

1. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lutsk.ukrstat.gov.ua
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
3. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» (№ 1478–III від 22.02.2000 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Пансіонат «Шацькі озера» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.shatski-ozera.org.ua
5. Послуги туристичні. Засоби розміщення: ДСТУ 4268:2003. – [Чинний від 2004.01.07]. – К. : Держстандарт України, 2004. – 12 с.

Ерко Ирина. Основные показатели развития сферы отдыха и оздоровления населения Волынской области. Обобщены и дополнены показатели развития сферы отдыха и оздоровления населения Волынской области, которые определяют развитие туристско-рекреационного комплекса региона. Дана деятельность основных заведений сферы отдыха и оздоровления области, их площадь, среднесписочная численность штатных работников, показатели финансовой деятельности, динамика фактически проведенных койко-дней, количества оздоровленных. Исследовано количество иностранных граждан, которые воспользовались Волынскими здравницами. Проанализирован охотничье-рыболовный отдых, который пользуется особой популярностью. Предложен ряд мероприятий по улучшению развития учреждений сферы отдыха и оздоровления на территории Волынской области, а именно: необходимо отрегулировать финансово-экономическую деятельность; увеличить объем государственной поддержки; усовершенствовать нормативно-правое обеспечение; проводить активную инвестиционную политику и кредитования; обновить материально-техническое обеспечение учреждений; обеспечить постоянное повышение квалификации персонала.

Ключевые слова: сфера отдыха и оздоровления, пансионат, туристическая база, база отдыха, охота, рыболовство.

Yerko Irina. Main Indicators of the Development of the Sphere Recreation and Health of the Population of Volyn Region. Generalized and expanded indicators development of recreation and health people Volyn region, which determine the development of the tourism sector in the region. The characteristic activities of major and consumers of rest and recreation area, their area, the average number of staff, Financial Performance, dynamics actually spent bed-days, the amount recovered. Investigated the number of foreign nationals who used the Volyn region. The analysis of the hunting and fishing vacation, enjoying great popularity. A number of measures to improve the development and consumers of rest and recovery in the Volyn region, namely: to adjust the financial and economic activity; increase the amount of state support; improve regulatory legal support; pursue an active investment policy and financing; restore logistical support facilities; provide regular training of personnel.

Key words: sphere of recreation and health, pension, tourist hostel, recreation center, hunting, fishing.

Стаття надійшла до редколегії
10.11. 2014 р.

УДК 379.857

Леоніла Ткачук

Актуальні проблеми розвитку туризму на узбережжях морів та океанів

Проаналізовано передумови розвитку туристичної діяльності на узбережжі Світового океану, а також вплив туризму на природу та економіку прибережних регіонів. Виявлено особливості організації й схарактеризовано сучасний стан та проблеми туризму на морських узбережжях. Обґрунтовано тенденції екологізації туристичної діяльності та впровадження стандартів сталого розвитку узбережних і морських туристичних дестинацій. Сформульовано концептуальні засади розвитку морського екологічного туризму в Індонезії, у зв'язку з чим визначено цілі та інструментарій національної туристичної політики. Описано основні дестинації морського екологічного туризму й актуальні тенденції розвитку закладів розміщення.

Ключові слова: рекреаційне використання прибережних зон, морський туризм, узбережний туризм, дестинації екологічного туризму, Індонезія.